

АНА КОЛАРИЋ

Филолошки факултет

Универзитет у Београду

ana.kolaric@fil.bg.ac.rs

<https://orcid.org/0000-0001-8300-539X>

ЈЕЛЕНА МИЛИНКОВИЋ

Институт за књижевност и уметност

jelmilinkovic@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1792-7799>

Род и интелектуална историја – Увод

Идеја за овај темат произашла је из рада на пројекту билатералне сарадње *Род и интелектуална историја у српској и словеначкој периодичној штампи у 20. веку*, који су у периоду 2023–2025. реализовали Филолошки факултет Универзитета у Београду и Институт за савремену историју у Љубљани, уз учешће колегиница са Института за књижевност и уметност у Београду.

Текстови у темату имају у фокусу анализу везе између рода (као предмета анализе и као категорије анализе) и интелектуалне историје. Основно истраживачко питање које се у темату поставља и из различитих углова елаборира јесте: Да ли се и како мења наше разумевање интелектуалне историје ако анализирамо текстове које су написале жене или текстове о женама и родним односима?

Истраживања на пољу интелектуалне историје, која у средишту имају категорију рода, малобројна су како у страној, пре свега западној, тако и у регионалној/домаћој науци. Интелектуална историја обично се везује за истраживање, анализу и поређење идеја „великих мислилаца“, односно мушкараца, будући да су жене у Европи касно стекле основна права, попут права на образовање и права гласа. Другим речима, иако је одувек било интелектуалки, њихово знање и доприноси обично нису били формално, то јест, институционално признати.

У интелектуалној историји пресудну улогу имају институције, оригиналност идеја и њихов утицај. Пошто су у институцијама до одређеног тренутка радили искључиво мушкарци, те су и ширење идеја и њихова рецепција такође до одређеног тренутка били у рукама образованих мушкараца, размишљање о женској или феминистичкој интелектуалној историји захтева нова разматрања саме дефиниције интелектуалне историје.

У тему, ауторке су се водиле досадашњим сопственим интересовањима, а посебну пажњу су посветиле питањима и проблемима које намеће однос између рода и интелектуалне историје. Ана Коларић ставља у фокус књигу Рите Фелски *Gender of Modernity* (1995), чувену по новом приступу добу модерности и идејама које су се тада артикулисале. У раду се прате и реакције које је ова књига изазвала у науци о књижевности, а посебно у (феминистичким) студијама модернизма. Јелена Милинковић испитује однос рода и жанра у контексту популарног (девојачког) романа у наставцима. Анализирајући романе у наставцима Марије Јурић Загорке и Милице Јаковљевић Мир Јам, ауторка текста настоји да одговори на питање о вези између ауторске инстанце и периодичке форме, о односу рода и жанра, те о значају популарног романа у наставцима за женску књижевност и за женско ауторство. У тексту „Głos Kobiet: феминистички антифашизам у социјалистичкој женској периодици међуратне Пољске“, Јелена Веселиновић детаљно анализира један број овог часописа као интратекстуално поље у оквиру ког се артикулишу феминистичка и антифашистичка контрајавност. Њена анализа осветљава неке од начина на које се формирао женски политички субјект у овом периоду. Ослањајући се на досадашње реконструкције и истраживања наслеђа Катарине Богдановић и Јулке Хлапец Ђорђевић, Зорана Симић прати рецепцију како психоанализе тако и индивидуалне психологије Алфреда Адлера у часописним прилозима ове две интелектуалке у међуратном периоду. Коначно, рад Александре Петровић истражује феминистичку теорију у тематима часописа *Марксизам у свећу* (1981) и *Рејублика* (1983). Ови темати сведоче о процесу интеграције западне феминистичке теорије у југословенски контекст, као и о напетостима између феминизма и државног социјализма.

Поред теоријских и методолошких разматрања идеје женске/феминистичке интелектуалне историје, као и осветљавања мање познатих или мање проучаваних примера артикулације или пак рецепције одређених идеја у текстовима ауторки и/или уредница часописа, овај

темат настоји и да подстакне разговор у домаћој научној заједници о интелектуалној историји из угла феминистичке теорије и критике и теорија рода.